

2. Бобух Н. Колористичні ад'єктиви білий і чорний у поетичному тексті // Наукові записки. – Випуск 44. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2002. – С. 15–19.
3. Винниченко В. Раб краси /Упорядкування, передмова, примітки Панченка В.Є. – К.: Веселка, 1994. – 382 с.
4. Винниченко В. Вибрані твори /Упорядкування текстів та передмова О.М.Савченко. – Харків: Видавництво «Ранок», 2009. – 352 с.
5. Войтович В. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 298 с.
6. Керлот Х. Словарь символов. – М.: REEL-book, 1994. – 608 с.
7. Словник української мови. Т. I. – К: Наукова думка, 1970 – 1980. – С. 181, 201.
8. Словник української мови. Т. IX – К: Наукова думка, 1970 – 1980. – С. 229.
9. Энциклопедия символов. – М.: Издательство АСТ; Харьков: Торсинг, 2003. – 591 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гуцул Лариса Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: лексична семантика, акцентологія ономастичної лексики, відтопонімний словотвір.

СЛОВОТВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВЕРБАТИВІВ У ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Інна ДЕМЕШКО (Кіровоград)

У статті розглянуто мовну організацію мови письменника, досліджено словотвірні й морфологічні особливості девербативів у канві прозових творів В. Винниченка, здійснено спробу проаналізувати специфіку використання апеллятивної й пропріальної лексики в прозі письменника.

Ключові слова: девербатив, формант, словотвірний тип, словотвірна модель, морфологічні явища, апеллятивна лексика, пропріальна лексика.

The article deals with the issues of linguistic organization of the author's language, word-building and morphological features of verbal derivatives in the canvas of Vynnychenko's prose are investigated, an attempt to analyze the specific use of appellative and proprietary vocabulary in the author's prose is made.

Key words: derivative, formant, word-building type, word-building model, morphological phenome, apelative lexics, propriative lexics.

Мовний стиль доби, концептуальне відтворення світу позначаються на поетичному ідіолекті письменника. Художня мовотворчість розкриває національно-культурні особливості народу, національно-мовні характеристики. Показовою в цьому плані виступає мова В. Винниченка, представлена прозовими творами. Мовно-художня практика письменника становить собою певну систему, специфічною рисою якої є художньо-естетична цілеспрямованість її компонентів. Одним із них є стилістичні особливості словотвору прозових творів В. Винниченка.

Теоретичні питання лінгвостилістичних особливостей художньої мови розроблені в працях В. Виноградова, Н. Арутюнової, А. Вежбицької, Ю. Степанова, О. Ревзіної та ін. учених, а також у працях українських

мовознавців С. Єрмоленко, В. Ващенко, Н. Сологуб, Ю. Карпенка, В. Чабаненка, В. Русанівського, А. Коваль, Л. Мацько, Л. Ставицької, О. Семенець, М. Гон, М. Панфілова та ін.

Стилістичну диференціацію засобів словотвору (передусім суфіксів) у мовознавстві осмислено й визначено в працях з проблем словотвору І. Ковалика, О. Пономарева, П. Дудика, Н. Клименко, К. Городенської, В. Грещука, В. Горпинича, З. Сікорської, П. Білоусенка, Н. Богданової, Г. Вовченко та ін.

Роль словотворчого афікса щодо кореневої частини слова завжди семантична, але нерівноцінна, бо в одних випадках суфікс або префікс утворює нову лексику, а в інших – надає їм якогось значеннєвого відтінку. Залежно від суфікса повнозначне слово набуває такої стилетвірної якості, яка також виражає і його належність до певного стилю мови [10, с. 182].

Мета статті – розглянути специфіку мовної організації мови письменника, дослідити словотвірні й морфонологічні особливості девербативів у канві прозових творів В. Винниченка. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) дослідити специфіку мовної організації мови письменника; 2) з'ясувати словотвірні і морфонологічні особливості девербативів у канві прозових творів В. Винниченка; 3) виділити продуктивні словотворчі засоби та словотвірні моделі віддієслівних дериватів у прозі письменника; 4) проаналізувати специфіку використання апеллятивної й пропріальної лексики в прозових творах В. Винниченка.

У сучасному мовознавстві парадигма системного підходу орієнтована на цілісне вивчення явищ, їхню взаємодію і взаємозв'язок, встановлення структурних особливостей в ієрархії рівневої організації мовної системи. Це підтверджують ґрунтовні наукові праці: «І тільки через дослідження прийомів словесної організації літературних творів можна наблизитися до розкриття поетичних форм мови взагалі» [7, с. 255].

Досліджуючи особливості творчої манери прозаїка, О. Брайко зазначає, що для В. Винниченка, як і загалом для модерної української прози початку ХХ ст., характерна значна суб'єктивізація розповіді, яка здійснюється за рахунок включення точки зору персонажа (його фразеологічної, оцінної, просторової, часової позиції) в загальну структуру. Розповідна структура в прозі В. Винниченка моделює соціальний і емоційно-психологічний тип характеру, надає зображенню узагальненості чи пластичної конкретності, сприяє актуалізації образно-філософської думки автора [1, с. 136–137].

Однією з головних особливостей мовного матеріалу В. Винниченка дослідники виділяють високий інтелектуалізм, поєднаний з мовним реалізмом. «З одного боку, він розбудовує виражальні можливості української літературної мови, продовжуючи творчі традиції Франка, Коцюбинського, Лесі Українки, Тобілевича та інших творців найголовнішого інтелектуального знаряддя нації, з другого – не боїться

нелітературного слова, не сахається ні російщини, ні просторіччя, ні жаргону» [14, с. 41]. Визначальна роль належить пріоритетам автора.

Ідіостиль письменника становить систему мовних засобів, що сформувалися внаслідок творчого використання мовних явищ української мови [9, с. 74]. Твори В. Винниченка посідають непересічне місце в історії української літературної мови. Мова його творів насичена абстрактною лексикою, що передає внутрішній стан людини. У ній відбивається колорит кожного з періодів у громадсько-політичному житті України від початку століття до середини 50-х років ХХ століття. Письменник знав і використовував не тільки українську літературну мову, а й просторіччя, у якому досить вдало поєднував росіянізми, вульгаризми, у творах помітне місце посідають і територіальні діалектизми, і соціальні жаргонізми. Усі ці групи лексики використовуються для характеристики дійових осіб.

Суть теоретичного пізнання полягає в тому, що воно охоплює явища та розумові відображення в їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності. Феномен мовленнєвої експресії генетично пов'язаний із мовноструктурними, психічними та соціальними факторами. В. Чабаненко зазначає, що вживання семантично контрастних лексем сприяє яскравішому вираженню думки й завжди супроводжується певними емоційно-експресивними барвами мовлення [16, с. 33]. Експресія вислову зростає, коли елементи антонімічної пари підсилюються антонімічними поєднаннями: *«Мокріє він і на бурому чолі, випнутому згори, ввігнутому посередині й випнутому знову на бровах, подібному до сідла»* [6, с. 387].

Одним із найважливіших складників арсеналу стилістичних засобів мови є синоніми: *«Тільки веселість Отто трошки часом необтрунтована, напружена, винувата, як у людини напідпитку»* [6, с. 392]; *«А за ним розляглись по манежу оплески, крики, свистки, шикання»* [4, с. 91]. *«Тут коло нього лежала рідна-рідна йому істота, така самотня разом із ним, така упокорена, розчавлена, така засуджена на розп'яття»* [3, с. 280]. «Кожен компонент синонімічного ряду, маючи більші чи менші семантико-стилістичні відмінності, дає можливість повніше відтворити картину зображуваного, відбити суть явища чи поняття» [13, с. 59].

Основу словотвірної стилістики становить морфемна стилістика, тобто закладені в морфемах (коренях і афіксах) функції слів [10, с. 180]. П. Дудик зазначає, що «своєрідність афіксального оформлення слів залежить від їх частиномовної належності, бо слова кожної окремої частини мови мають у певному обсязі свою неповторну систему префіксів і суфіксів» [2, с. 181]. Так, суфікси *-н'н'-*, *-ен'н'-*, *-ін'н'-* належать до віддієслівних іменників (девербативів). Такі іменники, будучи семантично спорідненими із близькозвучними дієсловами, характерні для книжних стилів мови, офіційно-ділового, наукового, художнього, позначають опредметнену дію і належать до продуктивних мовних одиниць. Ці суфікси набули своїх

стилістичних функцій поступово, в міру збільшення кількості абстрактних та узагальнювальних слів.

Віддієслівні деривати субстантивної та ад'єктивної зон у мові творів Володимира Винниченка складають значний лексичний масив, своєрідність якого полягає в поєднанні елементів дієслівної семантики з категорійними значеннями іменника і прикметника. Вони являють собою певну мікросистему взаємозалежних елементів.

З'ясовуючи словотвірні особливості віддієслівних дериватів у канві прозових творів В. Винниченка, можна зробити висновок: оскільки митець використовує книжну лексику, то високої продуктивності набувають такі словотвірні моделі: Vb + **-н'н'-**, **-т'т'-**: збирання (сил), зібрання, переконання, чекання, повстання, врятування, кохання, помешкання, питання, керування, існування, розкладання (речей), засідання, заслання, зізнання, зітхання, хвилювання, дивування, відбирання, вмивання, приготування, тремтіння, підозріння, горіння, порозуміння, «... надворі в парку стоять густі завіси весняного **дихання**...» [6, с. 390]; життя; Vb + **-ен'н'-**: відродження (д//дж), розпорядження (д//дж), доручення, поліпшення, свідчення, піднесення, зворушення, визволення, полегшення, перехрещення (сил) (ст//шч); упуцання (ст//шч); прощення (ст//шч); пригноблення (б//бл); Vb + Ø: виступ, захист, роздрук, наказ, ухил, викуп, відповідь (д//д'), шелест (т'/т), дозвіл (о//і), перевіз (о//і), витвір (о//і), шепіт (о//і, т'/т), переверот (е//о, о//Ø), докір (о//і), регіт (о//і), догляд, намір, розріз, натяк, дотик, підпис; Vb + Ø (**а**): прикраса, помста; Vb + Ø (**и**): вибори, завіси.

Таким чином, девербативи зазначених словотвірних типів утворюють абстрактні назви та назви предметної дії. Активне вживання абстрактної лексики не є випадковістю для мови творів В. Винниченка. Ця ознака мови його прози зумовлена манерою авторського самовираження письменника. Однією із важливих стилетворчих рис ідіолекту письменника є досить висока частотність девербативів чоловічого роду з нульовим суфіксом. Стисла структура цих дериватів, «де нульовий суфікс служить ніби замком, який утримує семантику дії чи стану в затиснутому, предметному вигляді», здатна виражати інтенсивність авторського волевиявлення [15, с. 269]. Семантика кореневої морфеми у взаємодії зі словотворчим засобом цих девербативів передбачає і відповідне читання творів у прискореному темпі.

Висока продуктивність девербативів, утворених способом нульової суфіксації, у прозі В. Винниченка використовується як засіб характеристики стрімкості людської дії: «<...> **міністр** закордонних справ В. Чеховський послав три ноти Раді Народніх Комісарів з **запитом**, з яких причин російське совітське військо робить **наступ** на територію Української Народної Республіки» [5 III, с. 205].

Меншої продуктивності набувають девербативи з формантами **-ач**, **-тель**, **-ник**, **-ець**, **-ок**, **-ар**, **-ир**, **-ін'н'**, **-л'**, **-б-**, **-к-**, **-ш**, **-ак**, **-ищ-** на позначення особи, засобу дії, абстрагованої дії, результату дії, предмета:

Vb + **-ач**: *читач, слухач, прохач*; Vb + **-тель**: *любитель, обиватель, гнобитель*; Vb + **-ник**: *поклонник*; Vb + **-ець (-анець)**: *оборонець, охоронець, повстанець*; Vb + **-ок**: *наслідок*; Vb + **-ар**: *писар*; Vb + **-ир**: *проводир*; Vb + **-ін'н'**: *управління, вовтузіння*; Vb + **-б-**: *боротьба (т/т')*; Vb + **-л'**: *будівля*; Vb + **-к-**: *вигадка, підробка*; Vb + **-ш-**: *виграш, програш*; Vb + **-ак**: *літак*; Vb + **-ищ-**: *ревище*.

В. Винниченко також використовує девербативи, утворені від дієслів іншомовного походження: Vb + **-аціj-**: *агітація, імпровізація*; Vb + Ø: *контроль*; Vb + **-атор**: *експлуататор*.

Таким чином, девербативи, що використовуються у прозових творах В. Винниченка, позначають абстрактні назви, опредметнену дію і належать до продуктивних мовних одиниць, віддієслівні іменники на позначення особи, засобу дії, абстрагованої дії, результату дії, предмета характеризуються меншою продуктивністю.

Для віддієслівних дериватів субстантивної зони характерні такі морфонологічні явища, як усічення дієслівної фінали, консонантні альтернації (C//C', C'//C) на морфемному шві, вокалічні альтернації (V//V) в кореневій морфемі і модифікація наголосу.

При творенні девербативів з абстрактним значенням (психологічної рефлексії) бере участь займенниковий компонент: *самоповага, самовихваляння, самоохорона, себелюбство, самонищення, самовбивство*. В. Русанівський зазначає, що «велика увага письменника до абстрактної лексики – це не просто прагнення всебічно розбудувати лексику української літературної мови. Проглядає тут і суто творча підоснова: глибокий психологізм, притаманний переважній більшості його творів» [14, с. 41].

Віддієслівні деривати ад'єктивної зони в творах В. Винниченка представлені активними і пасивними дієприкметниками, переважно з нейтральним часовим значенням, і віддієслівними прикметниками: *надлюдське шукання загубленого талісману* [5, с. 29]; *накопичена кучугура дорогоцінних речей, понакрадуваних, понаграбовуваних і зганьблених негідними руками, погризеного махера; видресовані пики*. «*Зщулься, зберись у крихітну грудочку, мізерну, безпорадну перед цією величчю, перед височінню гранітних стін, об'єднаних кольоровим склом бані, пообкладуваних мармуром, пообвішуваних скарбами мистецтва, позбраних із усіх віків людськості, обляпанних золотом, оздоблених безутримною, кричущою, рекламною творчістю*»; *напружене лице* [4, с. 41]; *напружене, пригнічене обличчя* [6, с. 385]; *розчинені вікна, вигладжений паркет* [6, с. 386]; *здивовані люди* [4, с. 24]; *запряжений конячиною* [4, с. 33]; *подряпана рука* [4, с. 52]; *надірваний голос* [4, с. 90];

заломлений капелюх [4, с. 91]; *заставлена* кімната [4, с. 104]; *стомлене* тіло [6, с. 422]; *заклопотане*, миле обличчя з *слухаючими* очима [6, с. 455].

При творенні дериватів ад'єктивної зони продуктивності набуває словотвірна модель Vb + **-ен(ий)**: *загубіти* – *загублений* (б//бл), *заломіти* – *заломлений* (м//мл), *начепіти* – *начеплений* (п//пл), *запрягті* – *запряжений* (г//ж), *вразити* – *вразжений* (з//ж), *віпестити* – *віпещений* (ст//шч).

Для віддієслівних похідних ад'єктивної зони на **-ен-**, крім усічення дієслівної фіналі, характерні такі морфонологічні явища, як консонантні альтернації (P//P1) і модифікація наголосу.

Висока частотність використання і виразна функціонально-семантична специфіка девербативів з кореневою морфемою **пруж-** становить характерну рису індивідуального стилю Є. Маланюка і В. Винниченка. Коренева морфема поліфункціональна і має різне вираження художніх смислів. Якщо в поезіях Є. Маланюка лексичні одиниці з коренем **пруж-** підкреслюють «пружність» живої і неживої природи [15, с. 265], то в прозі В. Винниченка – для характеристики особи, її внутрішнього стану або неживої природи: «*Ступай навшипиньках по дзеркальному мармурі підлоги, швиденько, боком просунься поміж колонами, в яких одбивається твоє **напружене**, пригнічене обличчя, пірни тихенько в оксамит і шовк глибокого фотеля й сиди нишком, загублений, малесенький*» [6, с. 385]. «*І старий тихий дім – повний притишеного, заціпленого шепотіння, шарудіння, сухих, **напружених** очей, тоскної шамотні, підозрінь, безнадійності, жаху*» [6, с. 424]. «*Висхла, старомодна, **напружено-велична** постать, трудно спираючись на палицю з срібним гострим наконечником, помалу підводиться і сходить в авто*» [6, с. 384]. «*<...> Степан Петрович, зробивши ще перед порогом свого помешкання **напруження** волі, натяг на себе веселий, трошки гумористичний вигляд і поспішив заспокоїти їх*» [4, с. 114]. «*О віки, ви проминули недурно, тут зібрано – не бійтеся! – все, що творив ваш геній: і шпильста, **напружена** в небо, в потойбічність, у тайну готика; і округлий, заспокоєний у святій урочистості візантизм; і брутальний, але змодернізований американізм; величезне депо стилів і епох, накопичена страшна кучугура дорогоцінних речей, понакрадуваних, понаграбовуваних і зганьблених негідними руками*» [6, с. 385]. «*Струнко, суворо ступають думки в душі, рівними, **напруженими**, вимуштруваними кроками*» [6, с. 435]. «*<...> непокоїла словесна революційність кам'янецької демократії, спочатку це могло також спричинитись до **напружених** відносин <...>*» [5 III, с. 461]. *Напружений* – «2. у знач. прикм. Який виражає напруження, перебуває в стані напруження. 3. Який потребує напруження сил, енергії. 4. Збуджений, натягнутий» [СУМ V, с. 162]. *Напруження* – «2. Стан піднесення, зосередження сил при здійсненні чого-небудь» [СУМ V, с. 163].

Використання лексичних одиниць із коренем *пруж-* досить показова в плані ідіостилю В. Винниченка. У віддієслівних похідних із коренем *пруж-* архісема – напруження сил, енергії.

Антропонімія виступає одним із засобів тлумачення авторського задуму, бере участь у реалізації авторської концепції світобачення, у побудові художнього образу. Пропріальна лексика, створюючи відповідний фон (культурний, історичний, побутовий) текстових ситуацій, надає тексту асоціативно-конотативного відтінку, що декодується залежно від інтелекту та світовідчуття читача.

Дослідники літературно-художньої антропонімії розглядають літературно-художні антропоніми як мовностилістичний засіб соціальної, національної, регіональної ідентифікації персонажів, а також вираження емоційного ставлення до них. Аналіз семантичної структури прізвищ і прізвицьк у творах В. Винниченка показує, що літературно-художні антропоніми виступають мотиваторами певних ознак, мають досить широку конотативність, яка сприяє найточнішій передачі основних рис персонажа. Напр., *Андрій Григорович Моркотун – старий, зарослий газетярським мохом співробітник усіх українських газет, які коли-небудь існували на світі, потайний кандидат на професуру, безупинний перекладач з усіх мов (через російську)* [2, с. 726]. Антропонім має досить прозору семантику: «той, хто муркоче або говорить тихо, невиразно, з вадою мовлення» [СУМ IV, с. 829].

В оповіданні «Момент» автор, наділивши персонажа прізвицьком *Пустун*, через протилежне розкриває внутрішній світ людини: «*А Семен цей, треба вам сказати, не дивлячись на своє пустотливе прізвище, був чоловік поважний і випускати з себе слів без потреби не любив. Сам був «парнишка»»* *дебелий, «гвардійонець», як казали його односельчани, і на всіх через те дивився завжди згори вниз*» [3, с. 119]. *Пустун* – «означає людину, яка пустує, схильна до пустощів» [СУМ VIII, с. 403].

Прізвища і прізвицька в ранніх творах В. Винниченка (переважно мають прозору етимологію відапелятивного походження, а за структурою – віддієслівні похідні) характеризують персонажів, розкривають їхній внутрішній світ. В оповіданні «"Уміркований" та "щирий"» письменник пише про *Недотóркано́го*: «Той самий, що був у нас торік на Великдень і мало не побився з справником за те, що цей назвав українську мову «великоруським наречием». Такий високий, здоровенний чолов'яга з довгими козацькими вусами. Раз у раз ходить в вишиваній сорочці з стьожкою» [3, с. 457]. Прізвицько *Недотóрканий* походить від полісемічного віддієслівного апелятива й означає «людину, яка не терпить стосовно себе жартів, фамільярності у поведінці, критичних зауважень» [СУМ V, с. 301].

Прізвицька в ранніх творах письменника мають прозору етимологію, через яку автор розкриває внутрішній стан людини, посилюючи

експресивність зображення: *Задрипаний, Сінайлов, Копанка* (той, хто «копає», гребе під себе); *Товстогуб, Босий, Живчик, Кендюх, Долото, Голуб, Чапля, Василь Курка, Данило Струк*. Антропоніми даного типу переважно утворені внаслідок онімізації апелятивної лексики. Більшість антропонімів Винниченкового ономастикону мають конотативний відтінок. Характерно, що конотативність засвідчується: 1) належністю оніма до художнього твору, що накладає свій додатковий відтінок на художню лексему; 2) актуалізацією конотативної семи [8, с. 218].

Аналізуючи особливості функціонування одночленної антропонімної моделі в прозі В. Винниченка, доцільно зазначити, що найпоширенішими серед однокомпонентних антропонімів виступають відапелятивні оніми. Саме цей принцип номінації (онімізація апелятивів) дає змогу об'єднати в одне семантичне ядро доантропонімне й відантропонімне значення оніма. Доантропонімна семантика пов'язує читача з денотатом, відантропонімна – розкриває зміст лінгвального знака, виступає створенням ситуативно-мовленнєвих і контекстуальних конотацій власної назви [8, с. 217].

Оніми, потрапляючи в художньо-образний мікро- і макроконтраст, можуть переосмислюватися й набувати експресивної виразності, естетичної значущості. Стилiстично-функціональне навантаження кожного з онімів виявляється в контексті конкретного твору, циклу творів чи усїєї творчості. Антропоніми залежно від свого походження, асоціативних зв'язків, контексту набувають вторинних, додаткових значень і, крім номінативної функції, виконують ще й характеризуючу функцію. Добором антропоформул письменник передає широку інформаційну та емоційну амплітуду за різними параметрами. Таким чином, оніми в художньому творі, крім інформативної та експресивної, виконують і текстотвірну функцію і стають потужним засобом організації тексту.

У канві художніх текстів власні найменування, зокрема антропоніми, мають різний ступінь інформаційної та семантичної насиченості. Ці оніми вказують на стать, етнічну належність, вік, соціальний статус, стосунки між персонажами, виражають зовнішні та внутрішні ознаки об'єкта номінації, ставлення до нього автора чи інших осіб. За допомогою добору антропоформул письменник може передавати цілу низку характеристик персонажів твору.

З позицій власне стилістичних у використанні власних імен людей повинні гармонійно узгоджуватись і традиція, і паростки нового в свідомості й почуттєвій сфері українського народу [10, с. 196].

Аналіз специфіки використання апелятивної й пропріальної лексики в прозі письменника дає можливість зробити висновок про потенційну ономастичність апелятива-знака. «Власна назва прагне вийти за межі властивому їй уживанні й розширити сферу свого впливу. Це виражається переважно в символізації власної назви, котре розуміється як втілення відповідних особливостей персонажу і ширше – відповідної ідеї» [12,

с. 222]. Зв'язок імені з ідеєю може носити більш узагальнений характер. «Власна назва фіксує не характерну рису відповідного персонажа, а деяку ідею, котра в тій чи іншій формі виражається через зображення різних персонажів, об'єднуючи їх» [Там само, с. 225].

Художній текст як засіб цілісного осягнення світу, емоційно-естетичного впливу на читача набуває нової інтерпретації, потребує глибшого вивчення мовних механізмів творчості письменника.

Таким чином, у системі ідіолекту В. Винниченка послідовно простежується тенденція наближення літературної мови до народної. Письменник використовує абстрактну лексику (переважно на позначення почуттєвої сфери: *бажання, кохання, почування, обман, розмова*). При творенні девербативів субстантивної й ад'єктивної зон використовувалися суфікси, які вживалися в літературній мові і використовувалися в говорах Південно-Східної України.

Пошуки засобів експресії в царині ненормативного призводить до активної взаємодії одиниць різних мовних рівнів і норм. Взаємодія норм української мови породжує прагнення митця до експресії на різних системних ярусах, переважно лексико-семантичному, і проміжних ярусах – словотвірному і морфологічному.

Антропонімікон прозових творів В. Винниченка становить складну систему онімів, яка разом з іншими засобами, реалізує авторські концепції світобачення, створює художній образ. Варто зазначити, що антропонімічний простір творів одного літературного жанру створює уявлення про найтипівіші підходи до номінації персонажа, а також дає змогу виділити індивідуально-авторські прийоми у використанні літературного оніма в художньому тексті. Як елемент форми, антропонім є показником ідіостилу письменника, засобом тлумачення авторського задуму.

Умовні скорочення

Vb – дієслівна основа; V – будь-яка голосна; P – лабіальна; P1 – результат консонантної альтернації (лабіальна + л); C – консонантний формант у структурі морфеми; // – символ чергування; C//C', C'//C – консонантні альтернації передньоязикових приголосних;

СУМ – Словник української мови: В 11 т. – К.: Наук. думка, 1970–1980.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Брайко О. Особливості творчої манери в малій прозі Володимира Винниченка //Формування і діяльність творчої особистості: матеріали Міжнародної наукової конференції. Секція І. Філологія / О. Брайко – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. – С. 125–137.
2. Винниченко В.К. Краса і сила / [упоряд., авт. передм. І. Дзевєрін] / В.К. Винниченко. – К.: Дніпро, 1989. – 752 с.
3. Винниченко В.К. Раб краси: оповідання, повість, щоденникові записи / [упоряд., передм., приміт. В.Є. Панченка] / В.К. Винниченко. – К.: Веселка, 1993. – 383 с.
4. Винниченко В.К. Оповідання. Роман «Слово за тобою, Сталіне!», п'єса «Чорна Пантера і Білий Медвідь» / В.К. Винниченко. – К.: Наук. думка, 1999. – 440 с.

5. Винниченко В.К. Відродження нації. – Ч. I–III. / [репринтне відтворення видання 1920 р.; відповід. за вип. Н.П. Ганник] / В.К. Винниченко. – К. – Відень, 1920. – Ч. I. – 348 с.; Ч. II. – 328 с.; Ч. III. – 542 с.
6. Винниченко В.К. Вибрані твори: Оповідання. Повість. Романи / [передм. Л.С. Дем'янівської] / В.К. Винниченко. – К.: Грамота, 2005. – 928 с.
7. Виноградов В.В. О языке художественной прозы // Избр. труды / В.В. Виноградов. – М.: Наука, 1980. – 360 с.
8. Демешко І.М. Літературно-художній антропонімікон В. Винниченка // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (літературознавство, мовознавство). – Вип. 59. / І.М. Демешко. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. – С. 209–218.
9. Демешко І.М. Індивідуально-стильова специфіка віддієслівних дериватів у мові творів М. Чернявського // Південний архів. Філологічні науки: зб. наук. праць. – Вип. XLIII / І.М. Демешко – Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. – С. 70–74.
10. Дудик П.С. Стилістика української мови / П.С. Дудик. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 365 с.
11. Карпенко Ю.О. Власні назви в художній літературі // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Вип. 37 / Ю.О. Карпенко. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. – С. 170–172.
12. Кожевникова Н.А. Заметки о собственных именах в прозе Андрея Белого // Ономастика и грамматика; [отв. ред. Л.П. Калакуцкая] / Н.А. Кожевникова. – М.: Наука, 1981. – С. 222–259.
13. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови: підручник. – [3-е вид., перероб. і доповн.] / О.Д. Пономарів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.
14. Русанівський В.М. Сила і краса (Особливості мови творів В.К. Винниченка) / В.М. Русанівський // Укр. мова та літ. в шк. – 1992. – № 2. – С. 41–46.
15. Семенець О.О. Синергетика поетичного слова / О.О. Семенець. – Кіровоград: Імекс ЛТД, 2004. – 338 с.
16. Чабаненко В.А. Стилістика експресивних засобів української мови. Частина I / В.А. Чабаненко. – Запоріжжя: ЗДУ, 1993. – 216 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Демешко Інна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: словотвірна морфологія, ономастика, термінологія.

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ В МАЛІЙ ПРОЗІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Ніна ЗАДОРЖНА (Кіровоград)

У статті розглядаються лексичні, граматичні та стилістичні особливості мовлення дітей, відображені в оповіданнях Володимира Винниченка.

Ключові слова: мовленнєве спілкування, діалогічна єдність, вербальні засоби комунікації, засоби виразності, еліпсис, повтори.

Lexical, grammatical and stylistic features of children's speech are described as reflected in Volodymyr Vynnychenko's stories.

Key words: verbal communication, adjacency pair, verbal means of expressions, expressive means, ellipsis, repetitions.